

Saksan ja Ranskan lähentyminen

Läntisen Euroopan integraation alkuvaiheelle tärkeä edellytys oli juuri perustetun Saksan liittotasavallan ja Ranskan lähentyminen. Kaksi maailmansotaa toisensa vihollisina kokeneet kansakunnat olivat intresseiltään kovin etääntyneet, ainakin pintapuolisesti katsottuna. Välittömästi sotaa seuranneet vuodet tuntuivat todistavan ”perivihollisuuden” syvyyttä, sillä Ranskan miehityspolitiikka oli aluksi erittäin ankaraa, eivätkä saksalaiset pitäneet ranskalaisia missään tapauksessa vapauttajina, kuten saatettiin suhtautua muihin liittoutuneisiin. Ranska vaati liitettäväksi alueisiinsa Saksan teollisuuden kannalta tärkeän Saarimaa-alueen ja saattamaan Ruhrin kansainväliseen valvontaan.

Kylmän sodan alettua saksalais-ranskalaiselle lähentymiselle syntyi kuitenkin entistä selvästi suotuisimmat edellytykset. Noiden maiden hallitusten taholla nähtiin yhteisenä vaarana kommunismi ja sen taustavoimana toiminut Neuvostoliitto. Yhdysvaltojen asettuminen läntisen blokin johtoon koettiin myönteisenä, ja samalla hyväksyttiin sen harjoittama painostus saksalais-ranskalaisten suhteiden parantamiseksi etenkin talouden alalla. Liittokansleriksi valittu Konrad Adenauer asetti päämääräkseen Länsi-Saksan sitomisen tiukasti länteen ja sovinnon (”rapprochement”) Ranskan kanssa.

Saksan liittotasavallan perustaminen vuonna 1949 herätti vielä Ranskassa epäluuloja, mutta pian sen jälkeen Ranskan hallitus kävi jo luottamuksellisia keskusteluja Länsi-Saksan ja Italian hallitusten kanssa taloudellisen integraation edistämiseksi. Myönteiseen tulokseen myötävaikuttivat yhteisen kristillisdemokraattisen ideologian ja katolisen uskonnon lisäksi avainministerien yhteinen kieli. Ranskan ulkoministeri Robert Schuman oli kotoisin saksankieliseltä seudulta ja opiskellut Berliinissä, Saksan liittokansleri Konrad Adenauer oli toiminut Kölnin ylipormestarina ja Italian pääministeri Alcide de Gasperi oli syntynyt Itävaltaan kuuluneella alueella ja perehtynyt Wienissä saksalaiseen kulttuuriin. Keskustelut johtivat Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamiseen keväällä 1951.

Kansalaistasolla lähentymiseen vaikutti voimakkaana myös yhteinen kokemus maailmansodan tappiosta. Saksassa se merkitsi täydellistä entisen politiikan katastrofia, mutta myös Ranskassa tappion kokeminen ja jääminen toisen luokan valtioksi näkyi selvästi. Ranskan kasvavat vaikeudet siirtomaiden vapautumisen kiihtyessä yhdessä syvän sisäpoliittisen hajaannuksen kanssa myötävaikuttivat 1950-luvun alkupuolella samaan suuntaan. Ranskassa oli yhä epäluuloa Saksaa kohtaan, mutta yhteiset kokemukset ja edut alkoivat nousta etusijalle myötävaikuttaen ”eurooppalaisuuden” idean hyväksymiseen.

Monet läntisen Euroopan integraatioon liittyneet laitokset sijoitettiin Saksan ja Ranskan rajaseuduille. Esimerkiksi Euroopan neuvosto aloitti vuonna 1949 toimintansa Strasbourgissa ja Hiili- ja teräsyhteisön päämaja vuonna 1952 Luxemburgissa. Rooman sopimuksella vuonna 1957 perustettu Euroopan talousyhteisö (EEC) käsitti pääpiirtein alueet, jotka olivat kuuluneet Kaarle Suuren valtakuntaan vuonna 800. EEC:n keskeiset elimet sijoitettiin Saksan ja Ranskan historiallisille rajaseuduille, Kaarle Suuren hallinnon ydinalueelle.

Myönteiset kokemukset taloudellisesta integraatiosta tasoittivat tietä poliittiseen yhteistyöhön Saksan ja Ranskan välillä. Viimeinen sodan jäljiltä elämään jäänyt kiista, joka koski Saarimaa-alueen omistusta, ratkaistiin vuonna 1956. Merkittävin saavutus oli liittokansleri Konrad Adenauerin ja presidentti Charles de Gaullen välisen yhteydenpidon

pohjalta tammikuussa 1963 syntynyt ystävyyssopimus (Elysée-sopimus), joka velvoitti kiinteään poliittiseen neuvotteluyhteyteen. Ranskan erottua kolme vuotta myöhemmin Naton sotilaallisesta organisaatiosta jatkui kahdenvälinen saksalais-ranskalainen sotilaallinen yhteistyö tuon sopimuksen perusteella. Adenauerin väistyttyä kohta Elysée-sopimuksen teon jälkeen syksyllä 1963 poliittinen yhteistyö kuitenkin välillä hiipui, ja kesti aina vuosituhannen vaihteeseen, ennen kuin se sai todella kiinteät muodot.

Kirjallisuutta mm: Nicole Gnesotto, "Der sicherheitspolitische Dialog 1954 bis 1986" teoksessa Deutsch-Französische Sicherheitspolitik (1986), s. 5 - 14; Alfred Grosser, Das Deutschland im Westen (1988), s. 298 - 312; Heikki Mikkeli, Euroopan idea (1998), s. 127-133; Derek Urwin, Western Europe since 1945 (1989), s. 96 - 105, 123 - 139 ja 169 - 187; Pekka Visuri - Tuomas Forsberg, Saksa ja Suomi (1992), s. 85 - 101; John Young, Cold War Europe 1945 - 1989 (1991), s. 60 - 66 ja 79 - 96.